

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. XI [i. e. X]. De Adjunctis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

si nullum sit medium inter contraria . ut fit in privantibus , relativis . & contradictoriis ; unde in his bene infero : non est lux , ergo sunt tenebræ ; non est discipulus , & tamen est inter illos doctrinæ relatio & connexio , ergo est Præceptor. Debent autem ut dixi supra contraria esse in summo , seu in statu perfecto ; nam si sint in imperfecto & gradu remisso , non bene sequitur v. g. sub crepusculo non est lux , ergo sunt tenebræ ; item aqua tepida non est calida , ergo est frigida.

Nota rubedinem & viriditatem v. g. non posse esse in eodem subjecto , non quòd sint contraria , sed quòd subjectum seu res non sit utriusque simul capax ; sicut quando Petrus & Paulus non possunt stare in eodem loco simul , non est causa , quòd sint contraria , sed quòd locus non sit utriusque simul capax ; unde rubedo & viror contraria non sunt ; contraria enim sunt , quæ non possunt esse simul in eodem subjecto , non propter incapacitatem subjecti tantum , sed etiam *ratione sui* , quia nempe inter se pugnant , & se non compatiuntur.

§. XI. De Adjunctis.

Adjuncta sunt , quæ rei alicui inhaerent vel adhærent , tanquam socii vel comites viatori , famuli Domino ; ideo etiam circumstantiæ dicuntur , quia rem aliquam circumstant. Accidentia autem vocantur , quia accidunt rei , id est , non insunt rei necessario , sed quasi ca-

si & contingenter; possunt enim adesse vel abesse, quin res destruat. Hinc gratiosè ob-
lata munera (gratialia vocant) officium ge-
rentibus, accidentia sunt, quia etsi non obve-
niant, tamen officium illorum non perisistit
neesse est. Triplicia autem sunt adjuncta
Alia que rem & negotium præcedunt v. g.
colloquia, injuriæ, consuetudo, promissa, sus-
ceptum iter, & omnis reliquus apparatus. A-
lia sunt comitantia Locus, tempus, occasio,
modus, facultas seu instrumenta, Alia demum
sunt consequentia, quæ ordine posteriora sunt,
id est, quæ rem gestam consequuntur: ut pal-
lor, rubor, incessus titubans, frequens anheli-
tus hæsitatio, laus, divitiæ, infamia, reprehensio,
publica pœna, exhaustum patrimonium,
conscientiæ pavor, &c. Ubi adverte me hîc
non agere de illis adjunctis, quæ *necessario*
præcedunt vel consequuntur; sed quæ *contingenter*,
si enim necessario præcedant vel se-
quantur, ad sequentem locum Rhetoricum
spectabunt, Porro circumstantiæ omnes ple-
rumque hoc versiculo explicantur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quo-
modo, quando. Particula *quis* denotat rem,
seu personam cum suis adjunctis, corporis
bona & animi, ut sunt *ex parte animi*, mores,
prudentia, scientia, ingenium, memoria, vir-
tutes, vitia &c. *ex parte corporis* bona vel mala
complexio, humor fanguineus, bilis, pallor,
rubor, &c. Particula *quid* significat nego-
tium seu rem, quæ agitur, aut facta est, vel fa-
cienda, & est fundamentum aliorum potius
adjun-

adjunctorum, quàm adjunctum aliquod. *Ubi* denotat circumstantiam loci, an sit sacer an profanus, an publicus, an privatus, an terrestris, maritimus; an patria aut non patria, regnum vel provincia, urbs, pagus, &c. *Quibus auxiliis*, vindicantur loci, ministri, instrumenta, arma, quorum ope res peracta est, v.g. an fuerint honesti, an inhonesti, cives? an milites, studiosi, an luronnes &c. qui hoc vel illud perficere sunt jussi vel ausi, an per gladios vel baculos, cultros vel secures &c.

Particula *Cur* significat causas finales rei factæ, id est finem ob quem res facta est, vel etiam causam impulsivam, seu motivum quod illos impulit, & movit ad hoc faciendum v. g. an ad honorandum illum vel infamandum, vel decipiendum? an propter æternam vitam? porro ordinariè causa finalis est honestas, vel utilitas, vel necessitas ali. usus rei, aut etiam voluptas, & his contraria.

Quomodo denotat modum, quo res gesta est, an facilè an tardè? an suaviter, an crudeliter? an cum risu, vel lachrymis? plausu, vel luctu &c.

Quando significat tempus, an die festo, vel profano: die an nocte? manè vel vesperi? hyeme vel æstate? senectute vel juventute? &c.

Nota in particula prima *Quis* posse adhuc multa alia considerari v. g. ex parte corporis & animi in homine color, forma, vires, valetudo, natura, propensio ad varias corporis & animi affectiones; sic à natura alii sunt

ingeniosi; acuti alii, alii stupidiore, alii memores, alii obliviosi, alii humani, prompti, alii tardi & inculti moribus, alii fortes, alii timidi, alii mansueti, alii iracundi. Quò etiam revocatur ætas, sic infantum est lallare & mammare, lusus aliqui sed pueriles; ut crepiracula rotare, equitare in arundine longa, ludere par impar. Adolescentia est præceps & vehementer appetit, iram & animum in fronte gestat, ulciscitur, laude pascitur, prodigendo quàm conservando habilior, parùm suspicax, abundè credula sibi ipsi lex, societatis studiosa soluta in jocos. Si bene educata fuerit, obnoxia verecundiæ ubi peccatum est; si malè, semper frontem gerit impudentem. Juvenes feroces, audaces, violenti, faciles ad iram, promptæ voluntatis. &c. Senes morosi, novarum rerum obrectatores, laudatores temporis acti, parci, & in futurum providentes; cauti & suspiciosi, lenti ad persuasiones, sua liberaliter juvenibus præferentes. Huc revocatur etiam natio & patria, & varii Gentium mores: Sic Cretas dicimus mendaces, Persas voraces, Lacedæmonios fures, Syracusanos adulatores, Coas vagos, Siculos dicaces, Italos ingeniosos, sed vindictæ cupidos, Hispanos graves, Gallos facundos & hospitaes. &c.

Hic locus maximè valet ad ornatum, & res amplificandas, in nulla enim re deesse poterit materia, si vel sola ejus adjuncta, & circumstantiæ perpendantur. Hinc desumuntur plurima epitheta & abjectiva. v. g. Miles gene-

nerosus, vigilans, celer, alacer, ærumnarum to-
lerans, famis & sitis patiens, &c. Hinc habetur
materia pro Hypotyposi, ethopæja &c. Sic
Virgilius describit Didonem venatum proce-
dentem 4. *Æneidos*.

It portis jubare exorto delecta Juventus,
Retia rara plagæ, lata venabula ferro,
Massilique ruunt Equites, & odora ca-
num vis.

Reginam thalamo cunctantem, ad limi-
na primi.

Pœnorum expectant, ostroque insignis, &
auro

Stat sonipes, ac fræna ferox spumantia
mandit.

Tandem progreditur magna stipante ca-
tervâ,

Sidoniam picto chlamydem circumdata
limbo;

Cui pharetra ex auro, crines nodantur in
aurum,

Aurea purpuream subnectit fibula vestem,

Argumentum ad probandum aliquid
non est desumendum ex uno, vel paucis ad-
iunctis, sed coæcervanda & colligenda sunt
multa; ut si unum fallat, aut ad probandum
non sufficiat, alia adjuvent; unde sic argu-
mentum formatur.

Paulus visus est noctu cum gladio, mina-
tus est Petro occiso, expalluit, cum accusare-
tur, instabilis est in respondendo, inventus
est in illo loco, ubi Petrus occisus est, er-
go videtur occidisse. Cur enim gladio
armatus obivit occisi domum? cur noctes,
quid

quid illa manuum jactatio? quid minæ? quid tacitum murmur? quid pallor in vultu? quid incessus trepidus designabat &c. Hic juvenis ad rapiendum à natura proclivis est, velut alter Mercurius, auditusque est se illam rem vehementer cupere, circumvit locum sæpius in quo pecunia erat, & tali tempore, quo à nemine videbatur, ergo furatus est. Ex his collige regulam pro formando argumento esse hanc, ut in antecedenti ponantur adjuncta, & in consequenti aliquid conveniens seu connexum cum adjunctis, quod inde inferitur. Dixi ad argumentum ab adjunctis non sufficere unum eorum, sed coaceranda plura, quia alioqui fallit. Sanè ex eo quod malè præcinctus in pueritia incesserit Julius Cæsar, arguit Cicero improvidum belli ducem esse eundem, atque ideo Pompeji partes se secutum culpam asseruit. At Sylla, tum senex animadvertēbat Cæsarem omnem industriam ad inæterna animi decora conferre, neglecto exteriori corporis ornatu. Unde optimates monere solitus, ut malè præcinctum puerum caverent. Hujus fallaciæ argumenta sunt, quæ Physiognomi ex hominis complexione ac formatione petunt: potest enim mens in deformi corpore esse eximia, & quod corporis vitio depravari posset, ab animo emendari. Sic tamen illi ratiocinantur. Incompositus oculus similem significat mentem, truculentus aspectus agrestes ostendit mores: venter crassus, & mens similis. Digitus tenuis ingenuum quid & decens. Lata frons, solertia bovis.

bovis. Vitæ, dentes rari, brevis cursus. Cor
 æquale, pectus latè patens tegit. Crines crispi
 capitis ignei germen: vires validæ, & niger
 color, virum ostendit. Pupillæ vibratio a
 rem jaculatur: luporum ad aures usque vo-
 racium scissum os. Nasus prælongus æqualis
 prudentia, mentium; asininarum aures; longæ
 vela sunt: flava, astutorum vel biliosorum co-
 ma. Unguis aduncus vulturis, aut avari est;
 barba densis pilis virile quid & sapiens est:
 Nates latæ præceps in periculum audacia: gra-
 ves serenus oculus ostendit mores, cervix
 mollis virile fert nihil, superborum supercilia
 elata, acutum caput parvum cerebrum tegit:
 manus amplæ mentium liberalium, humero-
 rum latitudo corporis, & mentis robur.
 &c.

Nota Ciceronem in Topicis adjuncta vo-
 care signa, quia attributa, & proprietates (quo
 nomine Philosophi adjuncta vocant) indi-
 cant essentiam & naturam rei: quod quia e-
 tiam effectus præstant, idem Tullius in Par-
 titionibus Effectus vocat signa. Quæ utraque
 Ciceronis ratio & probabilis est, & vera in-
 quit P. Voëllius in Verrinam: namque signa
 earum quidem rerum, quas propriè inducant
 sunt effectus, hominum autem, & nego-
 tiorum sunt adjuncta, v. g. pallor, tremor, hæ-
 sitatio, conscientia quidem (quam signifi-
 cant) sunt effectus; cædis autem factæ, & ejus,
 qui arguitur fecisse, adjuncta sunt. Pari ratio-
 ne voluntas, & judicium tum Siculo-
 rum, tum Verris de Cicerone, & Cætilio, si cum agendi
 facul-

facultate, cujus iudicium est, comparatur, eventus & effectus est, si cum hominibus ipsis Cicerone & Cæcilio conferantur, adjunctum erit.

§. XII. De Antecedentibus & Consequentibus.

Antecedentia sunt, quæ rem sequentem, *necessariò* antecedunt; Consequentia sunt, quæ rem antecedentem *necessariò* consequuntur; unde opus est ut necessariam inter se connexionem habeant, ita ut posito uno, *necessariò* sit vel fuerit alterum v. g. exivit ex musæo, ergo *necessè* est illum fuisse intus; evigilavit, igitur dormivit; mortuus est, aut expiravit, ergo vixit. Per necessariam hanc connexionem, & dependentiam unius ab altero distinguitur hic locus ab adjunctis, & causis: adjuncta enim non insunt alicui rei *necessariò*, nam possunt adesse vel abesse, quin res pereat? unde carent *necessariâ* illa connexionem. Effectus, licet aliquando *necessariò* sequantur causam v. g. calor ignem, lux solem, potest tamen ille effectus esse, quin oriatur & fiat ab *hac* causa v. g. lux potest provenire à luna, etiam ab igne, etiam à face; similiter calor potest provenire etiam à sole, vel vehementi corporis commotione: unde non sequitur infallibiliter & simpliciter sine alio addito: est lux, ergo est sol; est calor in aëre, ergo est ignis; possunt enim hæc aliunde provenire. At verò si dicam mortuus est, possum infallibiliter